

Başkanlık rejimi, Türkiye devrimi ve sosyalist strateji

Berat Albayrak'ın istifası, Erdoğan'ın reform sözü veren açıklamaları, Merkez Bankası'nın yeni başkanının piyasaların gönlünü almaya çalışan manevraları ile Adalet Bakanı'nın gözleri bağlı tanrıça Themis'i göreve çağıran söylevleri geniş bir yorumcular kümesi tarafından çocuksu bir umut ve yüzeysel bir hevesle karşılandı. Krizi Erdoğan'ın başkanlık rejiminden vazgeçeceğine dönük olarak yorumlayanlar, düzen muhalefetinin hazırlanacak olan bir "güçlendirilmiş parlamenter sistem" projesiyle Türkiye'yi düze çıkarabileceğini ifade edenler, bunların hiçbiri olmasa da yine de en azından Türkiye'de yeni bir dönemin açıldığına inandığını itiraf edenler var. Erdoğan'ın ekonomi ve hukuk reformları vaatleriyle açılan bu "yeni dönemin" ilk hadiseleri arasında Alaattin Çakıcı'nın siyasete mafyatik müdahalesinin, Ekrem İmamoğlu'na Kanal İstanbul'a muhalefet ettiği gerekçesiyle "devletin idari bütünlüğünde bölücülük" yaptığı gerekçesiyle dava açılmasının, parti yetkililerinin ve muhalif gazetecilerin dövülmesinin ve Kürt avukatlara dönük olarak operasyonlar düzenlenmesinin olması, sanıyoruz ki yol üzerindeki kazalar olarak değerlendiriliyor.

Başkanlık rejiminin belirli açılardan krizde olduğu elbette doğru. Ancak Erdoğan'ın bu krizi görerek birtakım reformları uygulamaya sokacağını ve politik alanda iyileşmelere gideceğini varsayanların yanıldıkları veya üzerinden atladıkları önemli bir nokta mevcut: Bu rejim Erdoğan'ın bireysel ihtiraslarının veya onun, kendi mal varlığını muhafaza etme kaygısının kurumsal bir ürünü değildi. Başkanlık rejimini bir bireyin eylemleri ve endişeleri, sakıncaları ve arzuları üzerinden okumaya çalışmanın işçi sınıfı açısından en vahim sonucu, bu rejimin nesnel doğası hakkında yaratılan yanılgıdır.

Rejimin karakteri

Başkanlık rejimi temel olarak Türk kapitalizminin işleyişinde yatan çelişkilerin olgunlaşmalarının ve bu çelişkilerin geleneksel demokratik yöntemlerle çözüme

kavuşturulamamış olmalarının bir sonucuydu (ve bu çelişkiler, anlaşılın, rejimin mevcut biçimi altında da görece bir çözüme kavuşmuş değiller). Dolayısıyla bu rejim öznel düzlemde kendini yaratmaya soyunacak olan kadroları bulmadan önce, Türk kapitalizminin gelişim eğrisinin içinde bir nesnel olasılık ve burjuvazi açısından da bir olanak olarak ortaya çıktı. 21. yüzyılda emperyalist uluslararası iş bölümü çerçevesinde Türkiye'ye atanan kalkınmacı ve spekülâtif ekonomi modeli, Türk kapitalizminin bölgesel olarak yayılcı bir dış politika izlemesi, bu kapitalizmin yüzleştiği kronik sermaye birikim krizinin yargı, hukuk, meclis ve bilumum başka burjuva demokratik kurumla bir çatışma içinde oluşu gibi bir dizi dinamik ortaya konmadıkça, başkanlık rejiminin gerçek doğasını kavramak mümkün olmayacaktır. Başkanlık rejimi, Türk kapitalizminin bugün ulaşmış olduğu nesnel bir eğilimdir.

Saray rejimi yeni bir paylaşım sözleşmesinin ürünüdür. Bu sözleşme altyapı tarafından dayatılmıştır. Artık değer (ekonomik pay), siyasal yetkinin (politik pay) ve silahların (askerî pay) hangi oranlarda sistem içi aktörler arasında paylaşılacağı bu yeni sözleşmenin başlıca konusuydu. O gün masada birçok sözleşme önerisi vardı (mesela 15 Temmuz da bir paylaşım sözleşmesi önerisiydi), ancak bir işçi sınıfı muhalefeti yaratılamayınca ve en örgütlü ve iktidarı en çok isteyen güç Beştepe olunca, kazanan da (aslında YSK'nın hileli müdahalesiyle kazandırılan da) başkanlık sözleşmesi oldu.

Burada vurgulanması gereken nokta başkanlık sözleşmesinin gökyüzünden inmediği ve birtakım burjuva fraksiyonların, sermaye gruplarının, politik çıkar peşinde olan sivil-askerî bürokratlar takımının gereksinimleri uyarınca Türk tipi neoliberalizmin içinde objektif bir dinamik olarak hayata geldiğidir. Dört sene önce sermaye birikimlerinin önündeki hukuksal pürüzleri törpülemek için başkanlık benzeri bir rejime ihtiyaç duyan ekonomik olarak imtiyazlı sektörlerin bu ihtiyaçları bugün hiçbir şekilde ortadan kalkmış değildir. Derelere HES yapımı noktasında yargıyla mücadele etmeyi para ve zaman kaybı olarak gören Beştepe kamarillası açısından, başkanlık rejiminin vurdumduymazlığı, hukuksuzluğu ve keyfiliği hiçbir biçimde onlarda demokratik ve tarafsız bir yargı özlemi uyandırmamıştır. Oligarşik burjuvazinin talebi hukukun restorasyonu değil, hukuki bir hukuksuzluktur. Yani bugünkü durumun sonlandırılması değil, bugünkü durumun rasyonelleştirilmesidir istenen.

Burjuva muhalefet

Bununla birlikte burjuva muhalefet (Millet İttifakı bileşenleri, Saadet Partisi, Gelecek Partisi ve Deva Partisi) sosyalistler tarafından dikkatle incelenmesi gereken bir seyir içinde. Yukarıda da belirttiğimiz üzere, Beştepe oligarşisinin başkanlık rejimiyle stratejik bir ayrım noktası bulunmamakta. Buna karşılık tekelci sermaye gruplarının, yani TÜSİAD'ın yabancı para kaynaklarının ülke içinde dağıtımında-paylaştırılmasında, rejimin "adil" davranmadığına dair kaygıları da yok değil. Bu tekelci finans aristokrasisi, emekçi sınıfları sosyal devrim gündemine yaklaştırdığı ölçüde hayata geçirilen antidemokratik baskı politikalarını ve hukuksuzlukları koşulsuz bir biçimde destekleyemiyor. Onlar dış politikada, özellikle de askerî operasyonların neticesinde elde edilen mevzilerden memnun çünkü Türkiye dışına sermaye yatırımı gerçekleştirmeye dönük bir perspektife sahipler. Ancak dış politikanın mevzilerinden yararlanırlarken, onun metotlarına şüpheci yaklaşıyorlar. Tekelci sermaye açısından Clinton ekolünün ürettiği "akıllı güç" benzeri dış politika yöntemleri daha kabul edilebilir. Tekelci burjuvazi ile rejim arasındaki bu fay hatları, dönem dönem artan ve azalan tektonik sarsıntılar doğuruyor.

Dolayısıyla başkanlık rejimiyle tekelci finans kapital arasında politik düzlemde bir açı farklılığının olmadığını söylemek, mümkün gözüküyor (Ali Koç zamanında, bu tekelci aristokrasi adına konuşurken, temel kaygısının kitlelerin hızla antikapitalist düşüncelere yaklaşmakta olduğunu kabul etmişti). Burjuva muhalefetin nefes alıp politika ürettiği alan bu açının kendisidir.

Türk tekelci finans kapitali açısından başkanlık rejiminin kazandırdıkları, bu rejimin işçilerin bir seferberliğiyle çökmesi durumunda, burjuvazinin kaybedeceklerinden çok daha azdır. Dahası sermayenin belirli sektörleri, rejimin kazanç olarak masaya getirdikleri uğruna Türkiye devriminin gündemleşmesi riskinin alınmasını aptallık ve budalalık olarak yorumlamaktadır. Saray, iktidarının doğası gereği emekçi sınıflar nezdinde ekmek ile demokrasi taleplerini, belki de Türkiye'de daha önce hiçbir iktidarın yapamadığı derecede kaynaştırdı. Artık bu rejimin devrilmesi, Türkiye devriminin demokratik görevlerinin başlıca bileşenlerinden biri. Tekelci finans baronları ekmek ile demokrasi taleplerinin bu

tip bir kaynaşma yaşıyor olmasının, kendilerinin artık değer gaspıyla edindikleri haksız serveti doğrudan doğruya tehdit ettiğinin bilincinde. Onların çeşitli partileri (CHP, İYİP, vs.) işte bu bilinçle hareket ediyor ve bu bilincin bir sonucu olarak “güçlendirilmiş parlamenter sistem” benzeri önerileri ortaya sürüyor. Bu bilincin ortaya çıkmasında, rejimin yer yer yabancı sermayeyi korkutup kaçırması da rol oynuyor.

CHP ile diğer burjuva muhalefet partileri bu bağlamda bir demokratik gerici politikası güdüyorlar. Bu demokratik gerici politikası ile sarayın despotik gerici politikasını birbirine karıştırmak vahim bir hata olurdu. Burjuva muhalefetinin hedefi, ezilenlerin öfkesinin sahte demokratik birtakım mekanizmalar içinde sönmüneceği ve yabancı, sömürgeci sermayenin güvenini kazanacak bir parlamenter restorasyonun hayata geçirilmesi. Birtakım burjuva parlamenter mekanizmaların restore edilmesinin istenmesinin ardındaki kaygı, Türk ve Kürt proletaryalarının daha iyi sömürülmeleri, onların sınıf hareketlerinin daha anayasal bir düzlemde bastırılması, onların muhalefetinin daha etkili ve öfke patlamalarına yol açmayacak şekilde kısılmasıdır.

Elbette mücadelenin ilk aşamalarında, burjuva muhalefetin bu sahte demokratik önermelerinin ardına takılacak olan işçi ve halk sektörleri olacaktır. İşçiler mücadelenin ilk aşamalarında daima, ellerinin altında bulunan en maliyetsiz araçla savaşmayı tercih ederler. Bu en maliyetsiz araç, demokrasinin restore edileceğini vaat eden muhalefetin “güçlendirilmiş parlamenter demokrasi” hedefi olacaktır. Ve unutmamak gerekir ki, muhalefetin bu hedefi belirli oranlarda hayata geçebilir. Özellikle yukarıda bahsini ettiğimiz olasılık gerçekleşirse, yani mücadeleciler bu programın başarılı olabileceğine inandırılırsa, program hem sembolik olarak hem de kimi idari ve kurumsal alanlarda hayata geçirilmek istenecektir. Peki bu bir demokratik devrim biçimini alacak mıdır? Tek başına muhalefetin kendi kısmi programının çeşitli taraflarını gerçekleştirmeye çalışması asla bir demokratik devrim biçimini almayacaktır. Böylesine bir devrimin olup olmayacağını, sözünü ettiğimiz durumda, demokratik hak ve özgürlüklerin restore edilmesi uğruna kitlelerin ne derecede ve ne yoğunlukta seferber olacağı ve bu seferberlikleriyle burjuva restorasyonun kalıplarını aşarak, gerçek bir demokratikleşmenin yolunu açıp açamayacakları belirleyecektir.

Öte yandan kitlelerin ataleti egemen bloklar tarafından belirli bir derecede sağlanırsa ve burjuva muhalefet kendi eylem programını bir demokratik gericiilik ajandasını dayatmak için kullanmakta başarılı olursa, Türk kapitalizminin kronik demokrasi problemi yine aşılmamış olarak kalacaktır. Bu “yeni” ve “restore edilmiş”, demokratik koşullarla süslenmiş rejim de, sermaye birikiminin süreklileşen problemleriyle boğuşurken, her geçen gün daha baskıcı bir siyaset izlemeye zorlanacaktır. Burjuva muhalefetinin Türk kapitalizmiyle yaşayacağı demokrasi çelişkisi de burada düğümlenecektir: Zira ekmek sorununu çözmeksizin demokrasi sorununu çözenin bir yolu mevcut değil. Ve biliyoruz ki burjuva muhalefetin varlık şartlarından birisi, ekmek sorununun ta kendisidir.

Rejimin demokratikleşmesi

Başkanlık rejimine ve onun kendisini sözde demokratikleştirme potansiyeline geri dönelim: Özeldede mevcut rejimin, genelde ise burjuva Türk devletinin tepeden bir müdahaleyle gerçekleşecek şekilde “demokratikleşmesi” mümkün müdür? Bunun cevabı birkaç alanda aranmalı. Bu alanlardan ilki, küresel kapitalizmin bugünkü gelişiminin niteliğidir. Kapitalist üretim ilişkileri altında demokrasi ile demokratikleşme adımları, toplumu yöneten sınıflar açısından bir siyasal ilke değil, maliyet ve kâr-zarar meselesidir. Özetle, herhangi bir gerçek demokratikleşmenin şartı, mücadeleciler bir işçi hareketi kutbunun burjuva devlet aygıtı üzerinde uyguladığı baskıdır. Ancak bu baskının hissedilmesiyle ve söz konusu işçi hareketinin radikalleşmesinden duyulan korkuyla demokrasinin finanse edilmesi burjuvaziye dayatılabilir.

Burada, toplum genelinde biriken öfke ile hoşnutsuzluk, iktidar partisinin sözde tabanının süreklileşmiş bir erozyona uğruyor olması, burjuva sağın parçalılığı ve benzeri etmenler ikinci planda değerlendirilmeli. Bütün bunlar yönetilenlerin eskisi gibi yönetilmek istemiyor olduklarının *henüz* bir göstergesi değil. Yine de bu ikincil etmenler ibreyi, kitlelerin psikolojilerinin rejimden kopuşa doğru yol aldığını kaydetmemiz için bize yeterli veriler sunmaktadır. Yaşanmamış olan ise nitel sıçramadır.

Bu maddeye bir de küresel kapitalizmin bir daralma, resesyon ve hatta kriz döneminde olması ekleniyor. Pasta küçülürken eski pay sahiplerinin yeni dağıtımını kararlaştırmak için parlamentolar yerine kınlarından çekilen kılıçları tercih edebileceği gerçekçi bir ihtimal olarak karşımızda. Kapitalizmin derinlemesine bir şekilde geliştiğini veya yeniden inşa olduğunu belirtmek mümkün olabilseydi, bu gelişim yöneliminin birtakım bağımlı kapitalist ülkelerde demokratik reformlara alan açabilecek denli bir uluslararası birikimi sağlayabileceğini varsaymak belki de söz konusu olabilirdi. Bugün ise ABD, Fransa ve benzeri emperyalist ülkelerin, uluslararası artık değer gaspından hatırı sayılır bir pay almalarına rağmen ülke içinde bir polis devletinin inşasını sürdürdüklerini gözlemliyoruz. Bunun başlıca sebepleri arasında Batılı ülkelerdeki geleneksel ve güçlü sendikal ve sosyal demokrat işçi muhalefetinin parçalanmış ve burjuva devletin içine çekilmiş olması ve finans kapitalin 2008 krizinin sonuçlarını yoğunlaşan bir saldırıyla aşmaya çalışması var.

Birinci Dünya Savaşı, Ekim Devrimi ve 1918 Almanya Devrimi benzeri sarsıcı olayların ardından Avrupa kapitalizmi 1924'te kısa bir süreliğine dahi olsa belirli bir ekonomik toparlanışı örgütlemeyi başarabilmişti. Weimar Cumhuriyeti beklenenden uzun süren ömrünü bu kısa süreli toparlanışa borçluydu. Bugün için ekonomide benzer bir istikrar ve politikada benzer bir durgunluk döneminin yaşanması olası gözüküyor. Bunun başlıca sebebi 2008 ekonomik krizinin yarım kalmış oluşudur; yani bu finansal çöküşün mantıksal sonuçları henüz emperyalizm içinde bütün boyutlarıyla kendilerini var etmedi. Krize devlet destekli fonlarla, nüfusun önemli kısmının radikal biçimde mülksüzleştirilmesiyle ve arsız kemer sıkma politikalarıyla bir yama atılmaya çalışıldı ancak bu onu durdurmadı. Şimdi pandeminin de neden olduğu sosyal çıkmaz yarım kalan krizi kendisini tamamlamaya ve bütün sonuçlarını dünya-tarihsel sahnede sergilemeye çağırıyor. Böylesine bir konjonktür altında oligarşik sektörler, "popülist" iktidarlar olarak adlandırılan rejimlerin öncesinde var olan yönetim biçimlerinin restore edilme çabasının kendisi açısından amaçsız ve anlamsız bir faaliyet olacağına, hatta belki de bir intihar teşebbüsü olacağına farkında. Bu oligarşi, Rus işçilerinin gözleri önünde Duma ekip Stolipin biçen eski Çar'ın en sadık öğrencisidir.

2008 krizinin ardından küresel kapitalizm kendi tarafları arasında henüz yeni bir ticari konsensüs sağlayabilmiş değil. Bunu sağlayamamış olmasının nedeni, bunu

istemiyor oluşu değil; bunu yapabilecek kapasiteye sahip değil.

Türk burjuva demokrasisinin ya da daha doğru bir ifadeyle eski yarı parlamenter Bonapartizmin kendi kendini restore etme kapasitesinin yalnızca başkanlık rejiminin kriziyle ve siyasal kadroların niyetleriyle ilgili olmaması bu yüzden önemli. Böylesine bir restorasyon, aynı zamanda başkanlık sözleşmesinin bugünkü tarafları olan sömürücü azınlığın, nehir geçerken atın değiştirilmesinden kaynaklanacak olan kayıplarının tazminatını ödeyebilmeyi garantileyebilmeli. Bu garanti verilemezse, bu kayıpları karşı tarafa zorla kabul ettirecek olan bir devrimci işçi kutbu söz konusu olmalıdır, ki bu durumda parlamentonun restorasyonu da “demokratikleşme” olmaz, hakiki bir işçi demokrasisinin kurulmaya başlanmasının önüne geçilmesi olur.

Yarı-parlamenter Bonapartizmin restorasyonunun faturasını kredi çekmeden nakit parayla ödeyebilecek bir başkanlık rejimi bugün mevcut değil. “Demokratikleşme” gündemini Türk kapitalizminin siyasal kapasitesi çerçevesinde değerlendirmek şart. Bugün böylesine bir siyasal kapasitenin oligarşi tarafında gözlemlenebilmesi bize mümkün gelmiyor çünkü küresel kapitalizm bir daralma ve gerileme döneminde ve dahası bu kapasiteyi eyleme dökmeye zorlayacak olan bir ulusal proleter basınç ile seferberlik bugün için söz konusu değil. *“Hiçbir imtiyaz sahibi toplumsal grup ayrıcalıklarını kaybetmeyi ve daha alt bir sosyal kesim haline gelmeyi kabul etmez. Aksine ayrıcalıklara sahip her toplumsal kesim onları artırma eğilimindedir.”* (Nahuel Moreno, *Geçiş Programının Güncellenmesi*).

Bu bağlamda burjuva muhalefetin sözde demokrasi programı, belirli nesnel basınçların altında kendini var etmek durumunda kalıyor. Bu program bir yandan, kayıplarının tazminatını talep edecek olan oligarşiyle, diğer yandan da Türk kapitalizminin nesnel olanaklar yelpazesıyla yüzleşmek zorunda kalacak. İlk yüzleşme sırasında hiç şüphe yok ki, Kılıçdaroğlu'nun “beşli çeteye” karşı açtığı “savaşta” yaptığı çağrıdan da görülebileceği üzere, burjuva muhalefet çeşitli halk sektörlerine yaslanma ihtiyacı hissedecek. Bu yaslanma anında (tabii eğer yaşanacak olursa) sosyalistlerin izleyecekleri strateji sektör bir karakter taşırsa, bu onlar açısından, kitlesel çapta verilen bir mücadeleden dışlanmak ve izole olmak olacaktır. Ancak tam tersi uygulanacak olursa, yani salt bu yaslanma bir

ihtiyaç diye bu programın içinde likidasyona uğramak tercih edilirse, bu da sosyalist stratejinin ölümünü getirecektir. Dolayısıyla tartışılıp oluşturulacak olan taktikler, bir yandan kitlelerin içinde olmayı, onlarla birlikte mücadele etmeyi öngörmeli, diğer taraftan da kitlelerin önderliklerini, politik düzlemde ve eylem anında teşhir edebilmeye ve devrimci parti ile onun işçi sınıfı içindeki prestijini güçlendirmeye hizmet etmelidir.

Yeni bir sağcı anayasal Bonapartizm ihtimali

Buraya dek rejimin kendini demokratikleştirme potansiyelini ve burjuva muhalefetin restorasyon yöneliminin olası sonuçları ile olasılıklarını tartıştık. Ancak bir ihtimal daha söz konusu: Başkanlık rejiminin daha baskıcı bir yönelim kazanması, tekelci sermaye gruplarının rahatsızlıklarını dile getiren muhalefetin basiretsizliği dolayısıyla at gözlüğü takılmış bir “demokratikleşme” projesinin karşılık göremeyerek veya gerçekleştirilemeyerek başarısız olması, rejimin sağa doğru kayması. Başkanlık rejimi *mevcut biçimiyle* egemen bloklar açısından da sürdürülemez gözüküyor ise, o halde bu rejimin burjuvazi açısından kazanımlarını koruyacak olan ve hukuki hukuksuzluğu, antidemokratik yönetimin rasyonelleştirilmesini yeni bir biçim altında hayata geçirecek olan yeni bir siyasal yönelim gündeme gelebilir. Bu yönelim de iplerin gevşetilmesi ve mütevazı demokratik mevzilerin topluma yeniden bahşedilmesi şeklinde yaşanmayabilir. “Ayrıcalıklara sahip her toplumsal kesim onları artırma eğilimindedir.” Sonuç olarak başkanlık rejiminin krizi, bu rejimin daha sert araçlar ve yöntemlerle hayata geçirilmeye çalışılmasına da yol açabilir. Bu konuda kararı verecek olan alt sınıfların mücadele azmidir. Erdoğan’ın reform sözleri “sol gösterip, sağ vurmak” deyişinde somutlanan bir manevra biçimini pekala kazanabilir. Türk kapitalizmi kendi tarihi boyunca demokrasiyi finanse etmektense, ezilenlerin üzerinde sallayacağı sopayı sıkıca kavramayı tercih etmiştir.

Başkanlık rejiminin özel mülkiyeti koruma, sermayenin birikimini sağlama ve artık değer gerçekleştirme kapasiteleri temel noktalarıyla varlığını sürdürdüğü müddetçe, emperyalizm ile burjuvazinin bu rejimden vazgeçme eğilimleri güçlenme olanağını bulamayabilir (demokratik değerler konusunda en kaygılı olan ülke izlenimini veren İngiltere’nin, rejimle imzaladığı son devasa serbest piyasa

anlaşmasını hatırlayın). Rejimin bunların dışındaki rahatsızlık veren eylemleri ile uygulamaları ise kapitalist sınıflar açısından öze dair, yani *yapısal* (yapısal kelimesinin altını çizme ihtiyacı hissediyoruz) bir problem teşkil etmeyecektir. Proleter kitlelerin ürettikleri artık değerın gasp edilmesi sağlandıkça, kârlar yukarıda tutuldukça, sermaye birikiminin önündeki bütün yasal, sosyal, politik ve insanî engeller kaldırıldıkça Avrupa Birliđi benzeri “demokrasi” demagojisine sığınan ikiyüzlü emperyalist merkezler, hukukun ne kadar uygulandığıyla veya yargının ne kadar tarafsız olduğuyla hiçbir biçimde ilgilenmeyecektir.

Şimdi bu yaklaşımı, bir de Rahmi Koç’un Türkiye burjuvazisinin gereksinimlerini dile getirdiği 2004 senesindeki röportajındaki bir pasajla karşılaştıralım:

“En iyisi akıllı bir diktatör. Ama, bu devirde mümkün değil. İkinci en iyi ise başkanlık sistemi. Bu sistemde, hukukunuzun çok iyi çalışması lazım. Bence Türkiye’nin en büyük sorunu hukuk sistemini muntazam çalıştıramamasıdır.”
(Rahmi Koç, *Hürriyet*, 30 Aralık 2004.)

Belirttiğimiz üzere Türkiye burjuvazisinin tekelci sektörleri ile oligarşinin kendi sermaye birikimleri açısından asıl talepleri, hukuki bir hukuksuzluk eksenine sahip rasyonel bir diktatörlük ile parlamenter pürüzlerin zaten bütünüyle temizlenmesi ve oldukça aristokratik bir yönetim biçiminin hakim kılınmasıdır. “Rasyonel bir diktatörlük” derken, rejimin eylemlerinin hukuksuz sayılmayacağı ama yeni hukuki norm sayılacağı ve ulusun onayını arkasına almış veya en azından ulusu tarafsızlaştırmış güçlü bir “yerli ve milli” Bonapartizmden bahsediyoruz (yeni anayasa tartışması da işte bu zemin üzerinde hayat bulmaktadır). Ancak diktatörlük meselesi, potansiyel diktatör adaylarının aklî melekelerini ne denli ustaca ve yetkin bir biçimde kullanabileceklerine indirgenemez. “Akıllı diktatörün” mümkün olamamasının temel nedeni, Türkiye’de demokratik hak ile özgürlüklerin savunulmasına adanmış derin ve güçlü bir mücadele geleneğinin olmasıdır. Liberal demagogların iddialarının aksine, demokratik haklar ile özgürlükler işçi sınıfı arasında geniş çapta sahiplenilmekte ve bu haklar ile özgürlüklere yönelik saldırılar da yine proleter sınıfların saflarında itirazlar ve muhalefetle karşılanmaktadır.

Rahmi Koç ikinci en iyi seçenek olarak başkanlık rejimini ama “hukuku çok iyi çalışan” bir başkanlık rejimini öneriyor. Türk kapitalistler başkanlık rejimini bir kazanım olarak elde ettiler ancak bu rejim kötü hazırlanmış, üzerine çok düşünülmemiş bir anayasa ile ortaya çıktı. Bugünkü durumun burjuvazi açısından temel krizi budur. Kurumlar içi ve arası işleyişte kronik aksaklıklara yol açan, yönetim kademelerinde bile yönetim biçimine dair soru işaretleri doğuran kriz, yeni anayasanın rejimin işlevlerine uygun şekilde rasyonelleştirilememesinde yatmaktadır. Burjuvazinin rahatsızlıklarından bir diğeri devlet kademelerinin mekteplilerden temizlenip alaylılar ile doldurulmuş olmasıdır ki, bu da aslında “hukuk” sorunuyla ilişkilidir. Dolayısıyla mali, sınai ve ticari oligarşinin talebi rejimin “kazanımlarının” muhafazası ve piyasalara ve devlet aklına aşına bir anlayışla (hukukla) yönetilmesidir. Saadet Partisi bu bağlamda “alternatif” bir başkanlık sistemi önermektedir. Davutoğlu’nun ekibi Gelecek Partisi ise “güçlendirilmiş parlamenter sistem” adı altında, bugün cumhurbaşkanında toplanan bütün yetkilerin başbakanda toplanacağı, yani başkanlık rejiminin aslında öznesinin değişeceği bir sistem önermektedir. Bu iki öneri de, başkanlık rejiminin kapitalistler nezdindeki kazanımlarını bir yandan korumayı hedefleyen, diğeri yandan da yoksul sınıflardaki demokratik kaygıları dindirmeyi hedefleyen önerilerdir.

Türkiye bir yarı sömürge kapitalizmidir. Onun sermaye birikim krizinin kronik doğasının başlıca nedeni de uluslararası düzlemdeki bu yarı sömürge konumudur. Bu kapitalizm, artık değer akışını dünya pazarından ülke içine çekmekten çok, ülke içindeki artık değer üretimini dış borç ödemeleri, eşitsiz mübadele, yabancı sermayenin ticari imtiyazları, kâr transferleri, komisyonlar ve özelleştirmeler üzerinden dünya pazarına bir kredi ödüyor gibi aktarmaktadır; bu ilişki biçimi, onun siyasal rejimlerine halihazırda bir tarihsel zaaf atfetmektedir. Ulusal kapitalizmin yarı sömürge karakteri sermaye birikim krizlerini tetiklemekte, bu da başlı başına bütün politik tarafların üzerinde ortaklaşabilecekleri bir siyasal yönetim projesinin doğumunu engellemektedir. Tarafların temsil ettikleri burjuva sektörlerin koşulsuz ve eşzamanlı tatmininin mümkün olamaması, beklenen rüşvet mekanizmasının bütün yolsuzluklara rağmen yetersiz kalması ve benzeri olgular Türk Bonapartizminin doğasına kronik bir çok başlılık krizi atfetmiştir. Başkanlık rejimi bu tarihsel krizi bir politik krize doğru sıçratmış mıdır, soru budur.

Türk tipi başkanlık rejimi tarihsel olarak zayıf, politik olarak görece ve toplumsal olarak da yıkılabilir. Tezimiz şudur: Bu zayıflık, görecelik ve yıkılabilirlik liberaller ile demokratların fantezisini kurdukları gibi olmayacaktır. Rejimden çıkışın kısa ve kolay bir yolu mevcut değildir; kolaycılık, kestirmecilik vaaz eden herkes temel olarak işçi sınıfını kandırmakta, onu üstlenmesi gereken siyasal sorumluluklardan uzaklaştırmakta ve dahası onun eylem gücünü felç etmektedir. Eğer liberal argümanların iddia ettiği üzere Türk kapitalizmi kendi siyasal üstyapısını reforma tabi tutma ve restore etme kapasitesine sahipse, işçiler ile emekçiler neden siyasetten, bu yorucu uğraştan uzak durmasınlar ki, değil mi? Ancak bu doğru değil. Türkiye’de sınıfın siyasete çekilmesinin dışında gerçek bir “demokratikleşme” stratejisi yoktur; olanlar da ölü doğmuştur.

Leibniz, Sezar kavramının kendisinde, Sezar’ın Rubicon nehrini geçecek olmasının zaten içerildiğini öne sürüyordu. İlk günahı işlemeyen bir Adem nosyonu söz konusu olamazdı. Özünde idealist olan böylesine bir kavramsal determinizme cepheden karşıyız. Başkanlık rejimini, sırf o kendisini 16 Nisan ile 24 Haziran’da topluma dayattığı için, yenilmez kılan hiçbir güncel olgu mevcut değildir. Tam tersine bu rejim, Türk kapitalizminin tarihsel olarak çöküş evresine girmiş bulunmasına özgü olan bütün zaafı en radikal biçimleriyle bağrında taşıyor.

Erdoğan sorunun kaynağından çok, onun bir sonucu. O, Türk kapitalizminin çöküş ve çürüme evresine girmiş olmasının semptomatik bir göstergesi. Onun liderliğindeki başkanlık rejimi, Türk kapitalizminin ulusal pazarı, toplumu, burjuvazinin çıkarlarını ve sınıflar mücadelesini demokratik araçlar ve yöntemlerle yönetemiyor oluşunun bir göstergesi. Burjuva Türk demokrasisinin krizi, her şeyden önce, Türk kapitalizminin kapsamındaki üretici güçlerin üretim ilişkileri ve siyasal üstyapıyla yaşamakta olduğu ölümcül çelişkinin bir neticesidir. Sonuç olarak bu çelişki konjonktürel değil, yapısaldır.